

ΜΝΗΜΗ ΕΛΕΝΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ἡ πρώτη γνωριμία μας με τὴν ἐκπληκτικὴν αὐτὴν γυναικειαν φυσιογνωμίαν συνέβη, ὅταν, νεαροὶ συνεργάται τοῦ Ἰδρυματός Της, τὴν εἶδαμε νὰ τὸ ἐπισκέπτεται, πολὺ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1933 καὶ 1935. Εἶχε πῖε τὸ ποτήριον τῆς πικρᾶς ἀγνωμοσύνης μέχρι τρυγός, εἶχεν ἴδει τὸν μέγαν σύζυγόν Της ἀπερχόμενον τοῦ κόσμου τούτου ἐν ἐξορίᾳ, καὶ ἐπίστευε τὴν Ἑλλάδα ὁμοιοῦσαν πλέον, ὑπὸ μίαν Κυβέρνησιν ἣτις δὲν συνεχῶρει ἀναμοχλεύσεις παθῶν τοῦ παρελθόντος. Καὶ κατήλθεν εἰς τὴν Πατρίδα σιωπηλῇ, μετριόφρων, σχεδὸν ἀφανής.

Εἰς τὸ ἐλάχιστον διάστημα τῆς παραμονῆς Της ἐδῶ, τὸ μοναδικὸν Της ἐνδιαφέρον ἦτο διὰ τὸ Μαιευτήριον. Καθὼς δὲν τὴν ἐγνωρίζαμε παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν θρόνον τοῦ δεσμοῦ Της πρὸς τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, τοῦ πλούτου Της καὶ τῆς φιλανθρωπίας Της, ἀνεμέναμε μετὰ πολλῆς νεανικῆς περιεργείας τὴν πρὸς αὐτὸ ἐπίσκεψίν Της. Καὶ ἐπιστεῦαμεν ὅτι ἡ ἐμφάνισις Της θ' ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν κατ' ἰδέαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν εἶχαμε πλάσει δι' Αὐτὴν. Ἄλλ' ἡ πραγματικότης ἦτο ἄλλη. Τὸ μεγαλεῖον Της εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀπλότητά Της. Πλήρης προσηνείας, μᾶς ἐθώπευσεν ὅλους μετὰ τὸ χαμόγελόν Της. Καὶ εὔρε, σχεδὸν διὰ τὸν καθένα μας, δύο λόγια στοργικά, δύο ἀφορμὰς ἐνδιαφέροντος, δύο ἐκδηλώσεις ψυχικῆς προσπελάσεως. Ἄλλὰ πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα γυαλιά Της τὸ ἀεικίνητον βλέμμα Της ἐπιπτε παντοῦ, εἰσέδουε παντοῦ, παρηκολούθει τὰ πάντα, ἐνῶ δύο ἄδραι ρυτίδες εἰς τὸ μέτωπόν Της ἐπρόδιδον τὴν σκέψιν, ἡ ὁποία ἀνεφαίνετο μετὰ γοργότητα καὶ ἔντασιν εἰς τὰ νοητικά Της κέντρα. Ἔτσι, ἡ ὀλιγόλεπτος παρουσία Της ἐκεῖνο τὸ μακρυνὸ πρῶνιν εἰς τὸ Μαιευτήριον ἀπετυπώθη

εἰς τὴν μνήμην μας διὰ παντός—εἶχαμε τὴν τύχην νὰ ἴδωμεν μίαν ἀπὸ τὶς αὐθεντικώτερες Ἑλληνίδες ἀρχόντισσες, ἡ ὁποία μετὰ τὴν προσωπικότητά Της καὶ τὴν γενναιοδωρίαν Της ἐγράψεν ἱστορίαν εἰς τὸν Τόπον.

Συνηντήθημεν ἐκ νέου μετὰ τὴν ἀείμνηστον Ἑλενα Βενιζέλου μετὰ πολλὰ ἀπὸ τότε ἔτη, εἰς τὸ Λονδίνον, ὅπου μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μᾶς καλέσῃ πλειστάκις πλησίον Της, διὰ ν' ἀκούῃ μετὰ θερμὸν ἐνδιαφέρον ἱστορικὰ τῶν δραματικῶν ἐτῶν τοῦ Πολέμου καὶ τῆς Κατοχῆς. Ἐζήτηε πληροφορίας διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ἡγωνία πραγματικῶς διὰ τὴν τύχην τοῦ Μαιευτηρίου. Ἐβλεπε κανεὶς ὅτι τὸ ἐθεώρει ὡς κάτι περισσότερον ἀπὸ ἓνα φιλανθρωπικὸν Ἰδρυμα, συσταθὲν δαπάναις Της, ἔστω, καὶ ἐπερίμενε πάντοτε τὴν στιγμὴν ποῦ θὰ ἐπληροφορεῖτο τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τῶν ἀναγκαστικῶν ἐπιτάξεων καὶ τὴν ἀπόδοσίν του εἰς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον τὸ εἶχεν Ἐκεῖνη προορίσει. Καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς συζητήσεις διὰ τὸ Μαιευτήριον, ὁ μνημονεύων ἐνταῦθα τὰς στιγμὰς ἐκεῖνας εἶχεν ἀπείρους καὶ δυσσευρέτους εὐκαιρίας ν' ἀκούῃ ἀπὸ τοῦ στόματός Της ἀναμνήσεις γεγονότων σχετικῶν μετὰ μεγάλας ὥρας τοῦ ἔθνους, τὰς ὁποίας ἐζήσεν ἡ Ἑλενα Βενιζέλου εἰς σκοπιᾶς ὑψηλᾶς, εἴτε εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, εἴτε, κατόπιν, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ δημιουργοῦ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τοῦ συζύγου Της. Καὶ ἦσαν αἱ εὐκαιρίαι ἐκεῖναι, καὶ διὰ τὴν διηγουμένην καὶ διὰ τὸν ἀκούοντα, στιγμαὶ γεμᾶται Ἑλλάδα, μίαν Ἑλλάδα αἰωνίαν ὅσον καὶ μεγάλην, ἐνδοξον ὅσον καὶ ἀκατανόητον, φωτίζουσιν τὴν ἱστορίαν ὅπως πάντοτε, ὄχι μόνον εἰς ἡμέρας εὐτυχεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ

«κατρακύλισμά της», ὅπως λέγει καὶ ὁ ποιητής.

Καί, ἀνάμεσα εἰς ὅλα, τὸ πελώριον φάντασμα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ἀφω-
νον ἄλλ' ὀδηγοῦν, ζωπυρῶνον ἀκόμη τὴν
ζωὴν τῆς Χώρας καὶ κατευθύνον ἀπὸ κε-
κτημένην ταχύτητα ἐν ἱκανῶ μέτρῳ τὰ
πεπρωμένα της.

Ἐπανεΐδον τὴν Ἑλεναν Βενιζέλου τὸν
Ὀκτώβριον τοῦ 1958 εἰς Παρισίους. Ὁ
χρόνος εἶχε βεβαίως τονίσει τὰς ὀργα-
νικὰς ἀδυναμίας, ἀλλ' εἶχεν ἀφίσει ἄθι-
κτον τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν Της.
Μὲ τὴν γνωστήν Της ἀσυνήθη ὀξύνοια
καὶ τὴν ἀπέραντόν Της μνήμην ἐνδιαφέρ-
θη πάλιν διὰ τὰ ἑλληνικὰ πρόσωπα καὶ
πράγματα. Ἦσθάνετο ἄφατον εὐτυχίαν
ὅτι τὸ Μαιευτήριον εὑρίσκετο εἰς ἱκανὸν
ὕψος καὶ ἀπέδιδεν, ὅτι τὸ ἔργον Της ἀκτι-
νοβολοῦσε ἀνθρωπισμὸν ὄχι μόνον εἰς
τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸν κό-
σμον. Καὶ ἐχαίρετο ὅτι τὸ Ἴδρυμα δὲν ἦτο
πλέον ἀντικείμενον πολιτικῶν συναλλα-
γῶν, ἀλλὰ πρᾶγματι Ναὸς Φιλίας καὶ Ἐ-
πιστήμης, τεταγμένος ὑπὲρ τῆς Ἑλληνί-

δος γυναικός, τῆς Ἑλληνίδος μητρὸς, τῶν
Ἑλληνόπουλων, ὑπὲρ-τέλος-τῶν Ἑλλή-
νων Ἱατρῶν καὶ τῶν Ἑλληνίδων Μαιῶν.
Ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν Της νὰ ἐπεσκεπ-
τετο πάλιν τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἔβλεπε πάλιν
τὴν μεγάλην, ἀγαπημένην Πατρίδα. Οἱ
θεράποντες ἱατροὶ Τὴν διεβεβαίουν διὰ
τὴν στερεὰν ὑγείαν Της. Ἄλλ' ἐν ἔτος
ἀργότερον, μία ριπὴ τοῦ ἀνέμου—καὶ ἡ
μεγάλῃ δέσποινα μετήλλαξε τὰ γήινα.
Ὁ γράφων, ὅμως, τὴν ἔχει ἐναργῶς στὰ
μάτια του μπροστά, στοργικὴν, εὐγενῆ,
ἐμπλεῶν ἀγαθῶν ἰδανικῶν, τὰ ὅποια εἶναι
καὶ θὰ μείνουν ἐσαεὶ ἐνσαρκωμένα εἰς τὸν
ἱερὸν αὐτὸν χῶρον, ὅπου θητεύομεν καὶ
διακονοῦμεν καθημερινῶς. Καὶ μαζὶ μὲ
τὰ ἰδανικά Της θὰ εἶναι ζωντανὴ ἀνάμεσά
μας ἡ παρουσία Της, διότι, ὅπως τὸ χέρι
τοῦ Σιμωνίδου ἐχάραξε διὰ τοὺς μεγα-
λουργοῦς,

Ὀδὲ τεθνᾶσι θανόντες.

Ἐπί σοι Ἀρετῇ,

καθ' ὑπερθεὸν κυδαίνουσα,

ἀνάγει δώματος ἐκ Αἰδέου.

Καθηγητῆς Π. Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

